

บทที่ 5

การเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน : การเรียนรู้ ความผูกพัน และผลตอบแทน

ในปี พ.ศ.2545 หรือเมื่อประมาณ 4 ปีที่ผ่านมา ได้เริ่มมีการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนบ้านวังโป่ง ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยริเริ่มจัดทำในรูปของโครงการทดลอง ซึ่งตั้งชื่อโครงการว่า "โครงการหมาส่งเรียน" ซึ่งก็ประสบความสำเร็จในการดำเนินการของโครงการ จนมีอีกหลายโรงเรียนที่นำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินการ อาทิเช่น โรงเรียนบ้านห้วยชัน ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

โดยในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอประเด็นของการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว ความผูกพันระหว่างผู้เลี้ยงคือนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการกับสุนัขบางแก้ว ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการเกื้อกูลกันระหว่างคนและสุนัข รวมทั้งก่อให้เกิดผลตอบแทนในรูปของตัวเงิน ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษา โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

●ความเป็นมาในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน โดยมุ่งศึกษาในประเด็นของ

- ประวัติส่วนบุคคลของคนเลี้ยง
- สภาพทั่วไปและชุมชนโดยรอบของสถานที่เพาะเลี้ยง
- จุดเริ่มต้นในการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว
- สาเหตุและแรงจูงใจ ในการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

●วิธีการเลี้ยงและความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว โดยมุ่งศึกษาในประเด็นของ

- ผู้รับผิดชอบในการเลี้ยงสุนัข
- การให้อาหาร
- การจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับสุนัข
- การดูแลสุขภาพของสุนัข
- ความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสุนัข

●รายได้และรายจ่ายเนื่องมาจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว โดยมุ่งศึกษาในประเด็นของ

- จำนวนและแหล่งที่มาของรายได้
- จำนวนและสิ่งทีก่อให้เกิดรายจ่าย

● ผลกระทบจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้วที่มีต่อวิถีชีวิตของคนเลี้ยงและคนรอบข้าง โดยมีมุ่งศึกษาผลกระทบใน 2 ด้าน คือ

- ผลกระทบทางบวก
- ผลกระทบทางลบ

ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ความเป็นมาในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน

การเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนนั้น ริเริ่มขึ้นครั้งแรกที่โรงเรียนบ้านวังโป่ง โดยมีสาเหตุของการเริ่มเลี้ยงเนื่องมาจากการที่ประชาชนในหมู่บ้านวังโป่งซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนนั้น มีฐานะยากจน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำให้เด็กๆ ในหมู่บ้านไม่มีทุนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ถึงแม้ภาครัฐจะมีโครงการเรียนฟรี ไม่ต้องเสียค่าเทอม แต่เด็กๆ ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมในตำบล ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่างๆ ทำให้เด็กส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไม่มีโอกาสเรียนต่อ บางคนที่ได้เรียนต่อในระยะแรก ก็ไม่สามารถที่จะเรียนต่อได้จนจบการศึกษา ต้องออกกลางคัน ด้วยสาเหตุดังกล่าวทางโรงเรียนบ้านวังโป่ง โดยอาจารย์ใหญ่ คืออาจารย์สุวิทย์ ทองคำ จึงร่วมมือกับอาจารย์ในโรงเรียน ช่วยกันคิดหาอาชีพเสริมให้กับนักเรียน โดยได้แนวคิดมาจากประชาชนในหมู่บ้านว่า พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ที่ยากจน และทุกบ้านจะต้องมีการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน เด็กๆ ก็จะรักและเล่นกับสุนัข และจากการสอบถามผู้ที่เลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้วขาย พบว่ามีรายได้ดี เนื่องจากสุนัขพันธุ์บางแก้วกำลังได้รับความนิยม เพราะเป็นสุนัขแสนรู้ สอนง่าย รักเจ้าของ ดังนั้นทางโรงเรียนจึงคิดโครงการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนขึ้น โดยตั้งชื่อโครงการว่า "โครงการหมาส่งเรียน" เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้แก่นักเรียน ในการหารายได้เป็นทุนการศึกษาต่อไป

โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการหมาส่งเรียนนั้น มี 4 ประการคือ

- 1) เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้จักการเลี้ยงสัตว์และดูแลสัตว์เลี้ยง
- 2) เพื่อสร้างนิสัยให้นักเรียนรัก เมตตา กรุณาต่อสัตว์เลี้ยง และมีจิตใจที่อ่อนโยน
- 3) เพื่อฝึกความรับผิดชอบให้กับนักเรียน
- 4) เพื่อให้นักเรียนเพาะพันธุ์ลูกสุนัขเพื่อจำหน่าย หารายได้เป็นทุนการศึกษาของตนเอง

ตนเอง

ประวัติส่วนบุคคลของคนเลี้ยง

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน คืออาจารย์สุวิทย์ ทองคำ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนบ้านวังโป่ง

ภาพประกอบ 5 - 1 อาจารย์สุวิทย์ ทองคำ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านวังโป่ง
ผู้ริเริ่มโครงการหมาส่งเรียน

อาจารย์สุวิทย์ ทองคำ หรือ “อาจารย์ใหญ่” ตามที่นักเรียน และประชาชนในชุมชนเรียก นั้น เป็นชายวัยกลางคน อายุประมาณ 42 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผิวดำแดง สูงประมาณ 178 เซนติเมตร เป็นคนช่าง พูด อธิบายดี มีความเป็นกันเอง ซึ่งสามารถประเมินได้จากคำกล่าวของชาวบ้านในชุมชนที่ กล่าวถึงอาจารย์ใหญ่ว่า

“แกอธิบายดีนะ เป็นกันเองดี ไม่ถือตัว”

“แกก็พยายามช่วยเหลือชุมชนนะ อย่างโครงการหมานี่ ก็ได้แกนี่แหละที่เป็นหัวแรงใหญ่ ทำให้โครงการสำเร็จ”

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนถึงความเป็นนักพัฒนาในตนเองของอาจารย์ใหญ่ ประกอบกับเมื่อ พิจารณาจากรายงานผลกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่ทางโรงเรียนวังโป่งดำเนินการจัดกระทำใน หลายปีที่ผ่านมา ก็พบว่ามีการริเริ่มโครงการอีกหลายโครงการที่เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความคิดของ อาจารย์ใหญ่ เช่น โครงการรณรงค์สร้างเอกลักษณ์ของชาวไทยไซ่ง โครงการประสานสัมพันธ์กับ องค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาทักษะคอมพิวเตอร์ของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น การช่วยยืนยันถึงบุคลิกของการเป็นนักพัฒนาของอาจารย์ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

นอกจากอาจารย์ใหญ่ซึ่งนับว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญของการดำเนินการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนแล้ว ยังคงมีฟันเฟืองเล็กๆ ที่ช่วยในการขับเคลื่อนโครงการหมาส่งเรียนให้ดำเนินต่อไปตามเป้าประสงค์ของโครงการได้ นั่นคือ กลุ่มนักเรียนซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ดูแลเลี้ยงดูสุนัขบางแก้วตามโครงการ โดยพบว่ากลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในระยะแรกของผู้เลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนตามโครงการหมาส่งเรียน คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้สามารถนำไปเป็นทุนทางการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา และเมื่อเริ่มโครงการจริงในปี พ.ศ. 2545 ก็ได้ขยายกลุ่มเป้าหมายของผู้เลี้ยงเป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นอื่นที่มีความพร้อมต่อไป

เมื่อเริ่มต้นโครงการหมาส่งเรียนนั้น มีสุนัขบางแก้วอยู่ในโครงการทั้งหมด จำนวน 8 ตัว เป็นพ่อพันธุ์จำนวน 1 ตัว และแม่พันธุ์จำนวน 7 ตัว โดยมีนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 7 คน ซึ่งถือว่าเป็นรุ่นบุกเบิกในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนเป็นครั้งแรก นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 7 คน จึงได้รับการกล่าวขานจากอาจารย์ใหญ่ว่า กลุ่ม 7 ทหารเสือ อันประกอบด้วย

1. ดญ.กมลพันธ์ สิงห์รอ อายุ 11 ปี
2. ดญ.อรพรรณ ทองดรอ้า อายุ 12 ปี
3. ดญ.กมลวรรณ ทองดรอ้า อายุ 10 ปี
4. ดช.สมพงษ์ ทองดรอ้า อายุ 12 ปี (เลี้ยง 2 ตัว เป็นพ่อพันธุ์ 1 ตัว)
5. ดช.สนิท ทองดรอ้า อายุ 10 ปี
6. ดญ.วันเพ็ญ ทองดรอ้า อายุ 13 ปี
7. ดช.ศรธรรม เขยขมนุช อายุ 7 ปี

(หมายเหตุ อายุของนักเรียนทุกราย เป็นอายุขณะที่เริ่มโครงการ คือปี พ.ศ. 2545)
โดยสามารถสรุปประวัติโดยย่อของนักเรียนทั้ง 7 คน หรือ 7 ทหารเสือได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5-2

โฉมหน้าของ 7 ทหารเสือ
และเพื่อนๆ ร่วมโครงการ
หมาส่งเรียน

1. ดญ.กมลพันธ์ สิงห์ร้อ

ภาพประกอบ 5-3 ดญ.กมลพันธ์ สิงห์ร้อ "น้องเปิ้ล" ทหารเสือ คนที่ 1

ดญ.กมลพันธ์ สิงห์ร้อ หรือน้องเปิ้ล อายุ 14 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง น้องเปิ้ลเล่าให้ฟังว่าตนเองนั้นเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่ยังเรียนอยู่ที่โรงเรียนบ้านวังโป่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยได้ดูแลสุนัขเพศเมียจำนวน 1 ตัว ในตอนแรกนั้นก็ต้องสมัครเข้าร่วมโครงการกับอาจารย์ใหญ่ ซึ่งแต่เดิมนั้นต้องการนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่เนื่องจากมีจำนวนสุนัขมากกว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตนจึงได้รับสิทธิเข้าร่วมโครงการ โดยในตอนแรก ผู้ปกครองก็เห็นดีด้วย และปัจจุบันถึงแม้จะไม่ได้เรียนโรงเรียนบ้านวังโป่งแล้ว ก็ยังร่วมอยู่ในโครงการเหมือนเดิม

2. ดญ.อรพรรณ ทองดรอ้า

ภาพประกอบ 5-4 ดญ.อรพรรณ ทองดรอ้า “น้องพรรณ” ทหารเสือ คนที่ 2

ดญ.อรพรรณ ทองดรอ้า หรือน้องพรรณ ปัจจุบันอายุ 15 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งเดียวกับน้องเป็ด ในตอนที่เข้าโครงการนั้นอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของโครงการ ผู้ปกครองให้ความสนับสนุนเป็นอย่างดี ได้สุนัขเพศเมียไปเลี้ยง 1 ตัว และปัจจุบันก็ยังร่วมโครงการนี้อยู่

3. ดญ.กมลวรรณ ทองดรอ้า

ภาพประกอบ 5- 5 ดญ.กมลวรรณ ทองดรอ้า “น้องวรรณ” ทหารเสือ คนที่ 3

ดญ.กมลวรรณ ทองดรอ้า หรือน้องวรรณ ปัจจุบันอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 13 ปี น้องวรรณเป็นน้องของน้องพรรณ ตอนที่เริ่มเลี้ยงสุนัขบางแก้วนั้น อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเห็นพี่สาวได้เลี้ยง ก็อยากเลี้ยงบ้าง จึงขออาจารย์ใหญ่เลี้ยง ซึ่งก็ต้องมีการทดสอบว่าตนเองสามารถเข้ากับสุนัขได้หรือไม่ ซึ่งก็ผ่านด้วยดี จึงได้เลี้ยง เป็นสุนัขเพศเมีย 1 ตัว และปัจจุบันก็ยังร่วมโครงการนี้อยู่

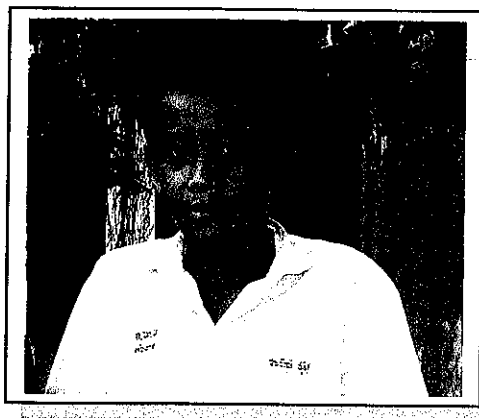
4. ดช.สมพงษ์ ทองดรอ้า

ภาพประกอบ 5 – 6 ดช.สมพงษ์ ทองดรอ้า “น้องเบิร์ต” ทหารเสือคนที่ 4

ดช.สมพงษ์ ทองดรอ้า หรือน้องเบิร์ต ปัจจุบันอายุ 15 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งเดียวกับน้องเปิ้ล และน้องพรรณ ในตอนที่เข้าโครงการนั้นอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของโครงการ ผู้ปกครองให้ความสนับสนุนเป็นอย่างดี ซึ่งน้องเบิร์ตนั้นได้สุนัขไปเลี้ยง 2 ตัว เป็นเพศเมีย 1 ตัว และเพศผู้ซึ่งเป็นพ่อพันธุ์ 1 ตัว และปัจจุบันก็ยังร่วมโครงการนี้อยู่ นอกจากนั้นยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของโครงการในฐานะเป็นผู้ช่วยของอาจารย์ในการผสมพันธุ์สุนัขบางแก้วอีกด้วย

5. ดช.สนิท ทองดรอ้า

ภาพประกอบ 5-7 ดช.สนิท ทองดรอ้า "น้องบอย" ทหารเสือคนที่ 5

ดช.สนิท ทองดรอ้า หรือน้องบอย ปัจจุบันอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 13 ปี ตอนที่เริ่มเลี้ยงสุนัขบางแก้วนั้น น้องบอย อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเห็นพี่ ๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ได้เลี้ยง ก็อยากเลี้ยงบ้าง จึงขออาจารย์ใหญ่เลี้ยง ซึ่งก็ต้องมีการทดสอบว่าตนเองสามารถเข้ากับสุนัขได้หรือไม่ ซึ่งก็ผ่านด้วยดี จึงได้เลี้ยง เป็นสุนัขเพศเมีย 1 ตัว และปัจจุบันก็ยังร่วมโครงการนี้อยู่

6. ดญ.วันเพ็ญ ทองดรอ้า

ภาพประกอบ 5-8 ดญ.วันเพ็ญ ทองดรอ้า "น้องแพรว" ทหารเสือคนที่ 6

ดญ.วันเพ็ญ ทองดรอ้า หรือน้องแพรว ปัจจุบันอายุ 15 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ในตอนที่เข้าโครงการนั้นอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่ง
นับว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของโครงการ ในตอนแรกนั้นผู้ปกครองไม่ให้ความสนับสนุน ต้อง
ให้อาจารย์ใหญ่ไปคุยกับผู้ปกครอง เพราะตนเองอยากเลี้ยงมาก ซึ่งน้องแพรวได้สุนัขเพศเมียไป
เลี้ยง 1 ตัว และปัจจุบันก็ยังร่วมโครงการนี้อยู่

7. ดช.ศรธรรม เขยชมมณูช

ภาพประกอบ 5-9 ดช.ศรธรรม เขยชมมณูช "น้องเดียว" ทหารเสือคนที่ 7

ดช.ศรธรรม เขยชมมณูช หรือน้องเดียว เป็นนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีอายุน้อยที่สุด โดยตอนที่เริ่มเข้าโครงการนั้น อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมีอายุเพียง 7 ปีเท่านั้น น้องเดียวอยากเลี้ยงสุนัขบางแก้วมาก เมื่ออาจารย์ใหญ่จะไม่ให้เลี้ยง เนื่องจากเกรงว่าจะมีความรับผิดชอบไม่เพียงพอ ก็ร้องไห้ ต้องให้ผู้ปกครองมารับรองว่าจะช่วยน้องเดียวเลี้ยง ซึ่งตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ก็ได้พิสูจน์ว่าน้องเดียวนั้นสามารถเลี้ยงได้เป็นอย่างดี และตกหลูกออกมาทุกปี ปีละประมาณ 4-5 ตัว ปัจจุบันน้องเดียวอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และยังร่วมโครงการอยู่

ภาพประกอบ 5-10 น้องเดียวกับลูกสุนัขบางแก้วครอกปัจจุบัน

จากการศึกษาลักษณะของผู้ที่เลี้ยงสุนัขบางแก้วตามโครงการนั้น พบว่าในแต่ละกรณีศึกษาย่อยก็ดี หรือในบุคลิกลักษณะของอาจารย์ใหญ่ก็ดี มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งที่สำคัญคือ การที่จะต้องมีความรักและเมตตาต่อสัตว์เป็นทุนเดิม และต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เนื่องจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนนั้น เป็นการเลี้ยงที่อิงกับระบบธุรกิจ ถึงแม้ว่าจะไม่เข้มข้นเท่ากับการเลี้ยงในคอกเพาะเลี้ยงก็ตาม จึงต้องมีการดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วพอสมควร เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพดี สามารถผสมพันธุ์ ตกลูกออกมาได้ทุกปี และจะต้องดูแลลูกสุนัขบางแก้วด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของความสะอาด เพื่อให้ขายได้ราคาดีขึ้น ซึ่งสะท้อนจากคำพูดของอาจารย์ใหญ่ และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ที่ว่า

“เราเลี้ยงหมา หมาก็เลี้ยงเรา ต้องดูแลเขาให้ดีตามสมควร ไม่ใช่เลี้ยงแบบทิ้ง แบบขว้าง อย่างนั้นก็ขายไม่ได้ราคา”

“คนซื้อเขาก็จะดูว่าสวย...สะอาดหรือไม่ สมบูรณ์แค่ไหน หากสมบูรณ์ดี ก็ได้ราคาดี”

สภาพทั่วไปและชุมชนโดยรอบของสถานที่เพาะเลี้ยง

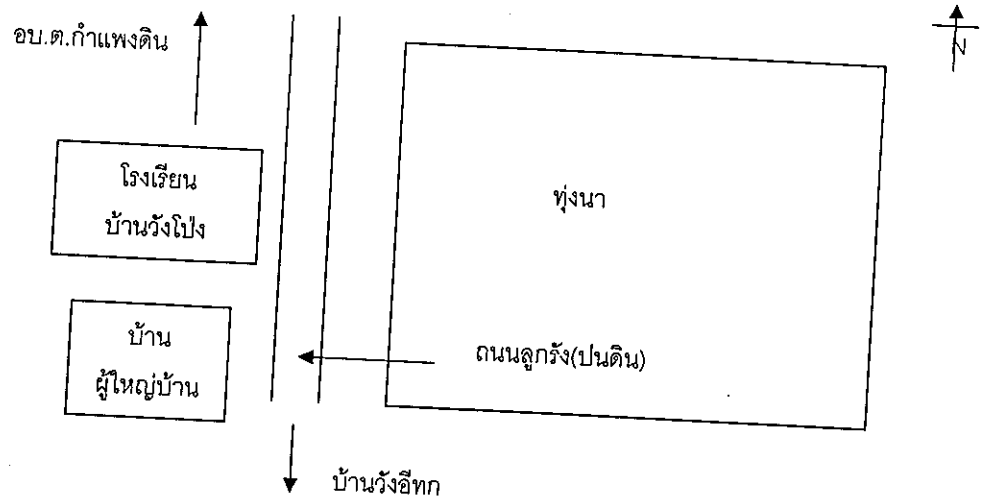
โรงเรียนบ้านวังโป่ง หมู่ที่ 8 ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ตั้งอยู่สุดเขตชายแดนจังหวัดพิจิตร การเดินทางไปโรงเรียนนี้ค่อนข้างยากลำบาก ต้องใช้เส้นทางถนน นครสวรรค์ – พิษณุโลก ถึงเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จะมีทางแยกเลี้ยวขวา มีป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน เป็นถนนลาดยางผ่านหมู่บ้านวังกลาง จากนั้นเมื่อถึงหมู่บ้านวังอีตก ก็จะมีทางแยกเข้าหมู่บ้านวังโป่ง ซึ่งเป็นถนนลูกรัง เส้นทางยากลำบากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูน้ำหลาก เนื่องจากถนนจะถูกน้ำท่วม ถนนขาด

ภาพประกอบ 5-11 โรงเรียนบ้านวังโป่ง หมู่ที่ 8 ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

หมู่บ้านวังโป่ง ที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านวังโป่งนั้น เป็นหมู่ที่ 8 ของตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ที่อยู่สุดชายแดนด้านทิศเหนือของจังหวัด พิจิตร ติดกับจังหวัดพิษณุโลก หมู่บ้านวังโป่งตั้งอยู่ติดกับลำน้ำยม เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีจำนวนหลังคาเรือน 61 หลังคาเรือน ประชากร 252 คน ประชาชนมีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ชาวบ้านมีฐานะยากจน การศึกษาไม่สูงนัก มีผู้ที่จบในระดับปริญญาตรีในหมู่บ้าน เพียง 2 คนเท่านั้น นอกจากนั้นเป็นระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

เส้นทางสายหลักในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง และมีแม่น้ำยมคั่นอยู่ตรงกลางหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะจับปลา หาปลา มาประกอบเป็นอาหารได้โดยง่าย การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน จะอยู่ริมแม่น้ำยมเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับบ้านที่ปลูกสร้างที่หลังนั้น จะนิยมสร้างริมถนนมากกว่าที่จะสร้างริมแม่น้ำตามเดิม

ภาพประกอบ 5-12 แผนผังแสดงที่ตั้งของโรงเรียนบ้านวังโป่ง

ภาพประกอบ 5-13 แม่น้ำยม แม่น้ำสายหลักของหมู่บ้านวังโปง ซึ่งเป็นแหล่งจับปลา ซึ่งก่อให้เกิดรายได้สำคัญของชาวบ้าน และเป็นแหล่งอาหารหลักในการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

ภาพประกอบ 5-14 ถนนภายในหมู่บ้าน และลักษณะของการตั้งบ้านเรือนในชุมชน

จุดเริ่มต้นในการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

การเริ่มต้นของโครงการเลี้ยงสุนัขในโรงเรียน หรือ “โครงการหมาส่งเรียน” เกิดขึ้นเมื่อประมาณต้นปี 2545 เนื่องจากอาจารย์ในโรงเรียนได้ร่วมกันลงหุ้นบริจาคทุนเบื้องต้น เพื่อเป็นทุนในการจ้างพ่อพันธุ์สุนัขบางแก้ว มาทับแม่พันธุ์ ซึ่งเป็นสุนัขที่เพื่อนบ้านของอาจารย์สุวิทย์มอบให้ โดยตกลงกันว่า ถ้ามีลูกจะแบ่งกันคนละครึ่ง เมื่อตัดสินใจทำโครงการ จึงได้ไปคัดเลือกพ่อพันธุ์สุนัขตัวผู้ชื่อ “ทาโร่” ซึ่งเป็นของคุณอัครเดช ซึ่งพ่อพันธุ์ตัวนี้ เคยชนะเลิศการประกวดสุนัขได้รับรางวัลถึง 2 แชมป์ ให้มาผสมพันธุ์กับสุนัขตัวเมียชื่อไข่มุก เป็นของคุณสมนึก ซึ่งเป็นสุนัขพันธุ์บางแก้วเช่นเดียวกัน และต้องใช้เวลาราว 2 เดือนกว่าที่ ไข่มุกจะตั้งท้อง โดยในขณะที่ตั้งท้องได้ให้เจ้าของเป็นผู้ดูแล เมื่อไข่มุกคลอดออกมา 6 ตัว ก็แบ่งกันคนละ 3 ตัว แต่เจ้าของสุนัขชายลูกสุนัข

ให้เพิ่มอีก 1 ตัวในราคาตัวละ 2,500 บาท ทำให้มีลูกสุนัขจากการนี้ จำนวน 4 ตัว แต่ก็ต้องใช้เวลาถึง 2 เดือนกว่าที่ลูกสุนัขจะหย่านม จึงได้นำมาที่โรงเรียน และพอเริ่มโครงการได้ระยะหนึ่ง ก็มีประชาชนบริจาคพันธุ์สุนัขเพิ่ม อีกจำนวน 4 ตัว ดังนั้น จึงทำให้เมื่อเริ่มโครงการนั้นมีสุนัขที่จะให้นักเรียนได้นำไปเลี้ยงเป็นจำนวนทั้งหมด 8 ตัว

โครงการที่เริ่มขึ้นนั้น ได้มีการคัดเลือกนักเรียนเข้าโครงการ ซึ่งจะต้องเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นอันดับแรกในการพิจารณา ก่อน เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือเป็นเด็กโตมีความรับผิดชอบได้ดี และเหตุผลที่สองคือ เพื่อเป็นทุนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ตามชื่อโครงการหมาส่งเรียน โดยในการที่จะให้เด็กนักเรียนคนใด คนหนึ่ง เป็นเจ้าของสุนัขนั้น นอกจากต้องเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ดังกล่าวแล้ว ยังเปิดโอกาสให้มาเลือกคนด้วย กล่าวคือ จะให้หมาได้เลือกเจ้าของของตนเอง โดยการทดสอบให้เด็กนักเรียนลูบหัวสุนัข ถ้าสุนัขมีอาการเป็นมิตรกับเด็ก ก็แสดงว่าเด็กคนนั้นสามารถที่จะเข้ากับสุนัขได้ดี กรณีนี้จะใช้ต่อเมื่อมีสุนัขเหลือ เพื่อเป็นการคัดเลือกเด็กที่สนใจในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วอย่างแท้จริง

ซึ่งการจะได้เป็นเจ้าของสุนัขบางแก้วตามโครงการ จะดำเนินการตามกิจกรรมและขั้นตอนดังนี้

- 1.ประชุมครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง เพื่อแจ้งจุดประสงค์ของโครงการ
- 2.แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีคณะครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนร่วมเป็นกรรมการ
- 3.ดำเนินการจัดหาทุน เพื่อซื้อแม่พันธุ์สุนัข สร้างคอก และอาหารสุนัข
- 4.ซื้อแม่พันธุ์สุนัขบางแก้ว
- 5.สร้างคอกสุนัขให้เป็นสัดส่วน
- 6.ขอคำปรึกษาจากปศุสัตว์ และผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องวิธีการเลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้ว การให้วัคซีนป้องกันโรค
7. คัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยคัดเลือกจากนักเรียนชั้น ป. 6 เนื่องจากเป็นเด็กโต มีความรับผิดชอบ และเพื่อเป็นทุนการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาต่อไป กรณีที่มีสุนัขเหลือก็จะคัดจากนักเรียนที่มีความสนใจจริงๆ
- 8.ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องนิสัยของสุนัขบางแก้ว วิธีการเลี้ยงดู การทำความสะอาดสุนัข และคอกสุนัข

9. นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือก นำสุนัขไปเลี้ยง โดยนำสุนัขกลับไปเลี้ยงที่บ้านหลังเล็กเรียน แต่ในตอนเช้า นักเรียนจะให้อาหารสุนัขก่อนที่จำมาโรงเรียน แล้วจึงสุนัขมาที่โรงเรียน มาใส่คอกที่โรงเรียนเตรียมไว้ให้ หรือผูกไว้ใต้ต้นไม้กรณีที่คอกไม่เพียงพอ เมื่อพักเที่ยง นักเรียนจะนำอาหารที่นักเรียนรับประทานเหลือ หรือขอมาจากวัดมาให้สุนัขกิน และช่วยกันอาบน้ำสุนัข ตอนเย็นจึงนำสุนัขกลับบ้าน

10. ขั้นขยายผล

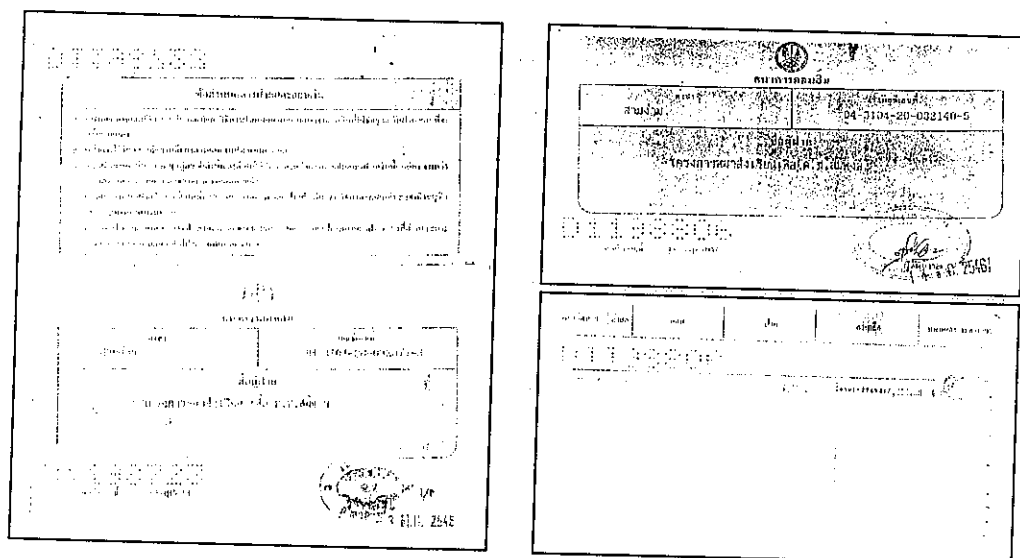
10.1 เมื่อสุนัขที่นักเรียนเลี้ยงคลอดลูก นักเรียนผู้เลี้ยงจะต้องมอบให้กับโรงเรียน 1 ตัว เพื่อมอบให้กับรุ่นน้องเลี้ยงต่อไป และมอบให้กับเจ้าของพ่อพันธุ์ 1 ตัว

10.2 นักเรียนขยายการเพาะพันธุ์ โดยการเพิ่มแม่พันธุ์ ปีละ 1 ตัว ซึ่งคาดว่าจะนักเรียน 1 คน จะมีแม่พันธุ์ 4 แม่

10.3 นักเรียนนำสุนัขที่เหลือไปขาย โดยทางโรงเรียนจะดำเนินการหาตลาดให้ แล้วนำเงินเข้าบัญชีนักเรียน เพื่อเป็นทุนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาต่อไป

รายชื่อสุนัข			
เลขที่	ชื่อสุนัข	ชื่อแม่พันธุ์	ชื่อพ่อพันธุ์
1	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
2	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
3	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
4	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
5	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
6	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
7	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
8	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
9	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
10	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
11	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
12	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
13	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
14	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย
15	น้องน้อย	น้องน้อย	น้องน้อย

ภาพประกอบ 5-15 ตัวอย่างทะเบียนรายชื่อนักเรียนที่เข้าโครงการหมาส่งเรียน

ภาพประกอบ 5-16 แสดงตัวอย่างสมุดบัญชีธนาคารของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

สาเหตุและแรงจูงใจ ในการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

เหตุผลสำคัญที่อาจารย์ใหญ่ เลือกให้นักเรียนเลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้ว แทนที่จะเป็นการเลี้ยงสุนัขในสายพันธุ์อื่น โดยเฉพาะพันธุ์ไทยพื้นเมืองนั้น เนื่องจากสุนัขบางแก้วดีกว่าสุนัขไทยพันธุ์พื้นเมืองตรงที่มีนิสัยรักเจ้าของ รักสิ่งของของตนเอง สอนง่าย เพราะเป็นสุนัขสามสายพันธุ์ คือ หมาใน หมาจิ้งจอก และหมาไทย โดยลักษณะเด่นได้จากหน้าเหมือนหมาใน หางเหมือนหมาจิ้งจอก อุปนิสัยใจคอเหมือนหมาไทย คือ เชื่อง กินอยู่ง่าย ซื่อสัตย์กับเจ้าของ ความจำดี และโดยปกติเมื่อแต่ละบ้านก็เลี้ยงสุนัขกันอยู่แล้วบ้านละ 4-5 ตัว หรือในบางครั้งก็เลี้ยงหมู ซึ่งก็มีภาระในการดูแลเท่าเทียมกัน หากแต่เมื่อเลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้ว ก็จะมีค่าใช้จ่ายโดยเปรียบเทียบเท่าเทียมกัน แต่ลูกสุนัขบางแก้ว จะซื้อขายกันในราคาตั้งแต่ 1,500 -3,000 บาทต่อตัว ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับระหว่างการเลี้ยงสุนัขบางแก้วกับการเลี้ยงหมู จะพบว่า ลูกสุนัขบางแก้ว 1 ครอก สามารถสร้างรายได้เท่ากับการเลี้ยงลูกหมู 5-10 ครอก เลยทีเดียว ซึ่งในเรื่องนี้ อาจารย์ใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า

“ลูกหมา 1 ตัว ราคาดีกว่าลูกหมู 1 ครอกเสียอีก”

วิธีการเลี้ยงและความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

ผู้รับผิดชอบในการเลี้ยงสุนัข

ผู้ที่รับผิดชอบในการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในระยะแรกที่เริ่มโครงการ คือเด็กนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและได้รับการคัดเลือกให้ได้รับสุนัขบางแก้วไปเลี้ยง โดยมีอาจารย์ใหญ่และอาจารย์ในโรงเรียนบ้านวังโป่งให้ความช่วยเหลือดูแล สอน และให้คำแนะนำ เป็นหลัก เนื่องจากในการเลี้ยงสุนัขของนักเรียนนั้น ทางโรงเรียนจะวางโครงการไว้ เพื่อให้เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อได้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเพาะพันธุ์สุนัขขายได้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น เด็กนักเรียนที่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็จะมีเลี้ยงสุนัขอยู่ 1 ภาคเรียน ก็จะมีสุนัข 1 คอก เพราะทางโรงเรียนจะให้สุนัขตัวเมียไปเลี้ยงเป็นทุน โดยเด็กนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีรายได้เป็นค่าเทอมเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และถ้านักเรียนยังร่วมโครงการต่อ ก็จะมีการเลี้ยงต่อไปเรื่อยๆ เหมือนกับระบบแชร์ลูกโซ่รูปแบบหนึ่ง โดยมีข้อตกลงว่ารุ่นพี่ที่ทำโครงการนี้ เมื่อสุนัขคลอดลูกออกมาจะต้องมอบให้รุ่นน้องท้องละ 1 ตัว จำนวน 2 ครั้ง จึงจะพ้นข้อผูกพันกับทางโรงเรียน ซึ่งลักษณะการทำสัญญานี้คล้ายกับธนาคารโค - กระบือนั่นเอง

แต่พบว่าหลังจากที่เริ่มโครงการไปประมาณ 2 ปี ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังโป่งได้ให้ความสนใจต่อโครงการนี้มากขึ้น เนื่องจากเห็นผลสำเร็จของโครงการ และประกอบกับนักเรียนบางส่วนที่เข้าร่วมโครงการนั้นจะต้องไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในโรงเรียนที่ห่างไกลไปอีกประมาณ 10-12 กิโลเมตร ต้องใช้เวลาในการเดินทาง ประกอบกับมีภาระในการเรียนหนักขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการบ้านที่มีมากขึ้น ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการไม่สามารถที่จะดูแลสุนัขบางแก้วได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงพบว่าในปัจจุบัน มีหลายครอบครัวที่ผู้เลี้ยงสุนัขบางแก้วได้เปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการในระยะแรกไปเป็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองแทน โดยบทบาทของนักเรียนจะค่อยๆ ลดบทบาทลง เหลือเป็นเพียงผู้ช่วยในการดูแลเท่านั้น ดังเช่นที่พบในกรณีของลุงทองคำ ซึ่งช่วยเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโครงการแทนหลานสาว คือน้องพรรณ ที่ไปเรียนหนังสือ ที่บอกกับผู้วิจัยว่า

“...ปัจจุบันคนที่รับผิดชอบในการเลี้ยงสุนัขคือลุงเองเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือน้าอ้อย (แม่ของน้องพรรณ) เนื่องจากน้องพรรณต้องไปโรงเรียนแต่เช้า ลุงอยู่บ้านตลอด ส่วนน้าอ้อยก็จะกลับมาในช่วงเย็นๆ ก็ช่วยกันเลี้ยง ถ้าเป็นเสาร์ อาทิตย์ ก็จะเป็นหน้าที่ของน้องพรรณ ถ้าไม่มีการบ้าน”

หรือในกรณีของพี่แมว ซึ่งเป็นแม่ของน้องเบิร์ต ก็เป็นเช่นเดียวกับกรณีของลุงทองคำ โดยพี่แมวเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ ก็ต้องช่วยเบิร์ต เขาดูแล เพราะเบิร์ตเขาต้องไปเรียน ช่วงเย็น ๆ นั้นแหละ เขาถึงจะกลับมาดูแลให้อาหารเอง แต่ตอนเช้า หรือตอนกลางวัน ก็ต้องเป็นเรา ยกเว้นวันไหนเขาซ้อมกีฬา กลับเย็น เราก็ต้องดูแลทั้งวัน”

ซึ่งเมื่อสอบถามจากรายอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการก็พบว่าแนวโน้มของการเปลี่ยนบทบาทผู้เลี้ยงหลักจากนักเรียนไปเป็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนจะมีมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองมีความเต็มใจที่จะทำหน้าที่ในการดูแลสุนัขบางแก้วเป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลที่ว่า

“มันก็น่ารักดี อยู่ด้วยแล้วผูกพัน และยังทำให้มีรายได้อีกด้วย ช่วยหาเงินให้ลูกเรียนไปในตัว”

การให้อาหาร

สุนัขบางแก้วในโครงการหมาส่งเรียนนั้น จะเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ กล่าวคือให้กินเศษอาหาร ที่เหลือรับประทานจากผู้เลี้ยงแล้วเป็นหลัก โดยยึดหลักเหมือนการเลี้ยงสุนัขพื้นบ้านโดยทั่วไป ซึ่งสังเกตได้จากวิธีการให้อาหาร และจากคำพูดที่สะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของการให้อาหารสุนัขบางแก้วของลุงทองคำที่ว่า

“ไม่ต้องดูแลเอาใจใส่จนเกินควร ไม่ “เลี้ยงเหมือนเทวดา” อย่างกับสุนัขพันธุ์ต่างประเทศเขาหรอก...”

และจากคำกล่าวของอาจารย์ที่สรุปถึงวิธีการเลี้ยง ตลอดจนวิธีการให้อาหารสุนัขบางแก้วที่ว่า

“...ต้องเลี้ยงหมาให้เป็นหมา”

กล่าวคือเมื่อมีเงินแล้วค่อยซื้ออาหารดีๆ มาให้กิน อาหารที่สุนัขบางแก้วชอบมากที่สุด คือปลา เพราะปลาเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูง ชาวชนบทสามารถหาได้ง่าย โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านวังโป่งที่ติดกับแม่น้ำยม ชาวบ้านสามารถที่จะจับปลามาประกอบอาหารได้ด้วยตนเองเกือบทุกหลังคาเรือน โดยเมื่อคนนำมาประกอบอาหารในชีวิตประจำวันเหลือกินแล้ว ก็นำมาดลุกข้าวให้สุนัขกิน โดยพบว่าเมื่อสุนัขบางแก้วกินอาหารประเภทปลาที่มีโปรตีนสูง ก็จะฉลาด โดยปศุสัตว์อำเภอกล่าวว่า

“มันจะมีไอคิวดีนะ ดูแต่คนชี่ กินปลายังฉลาดเลย หมาก็เหมือนกันนั่นแหละ หากกินปลามากๆ มันก็ฉลาดเหมือนกัน”

ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ มีผู้ปกครองนักเรียนบางคนเข้าใจว่าการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว จะต้องเลี้ยงและดูแลอย่างดีเหมือนกับสุนัขพันธุ์ต่างประเทศ จะต้องให้อาหารดีๆ ราคาแพงๆ ซึ่งความจริงแล้วไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้น ดังสะท้อนจากคำกล่าวของปศุสัตว์อำเภอที่กล่าวว่า

“การเลี้ยงสุนัขบางแก้ว หากเราไม่ต้องการเพาะพันธุ์ขายละก็ ก็เลี้ยงแบบบ้านๆ ให้เศษอาหารกินก็ได้ ไม่จำเป็นต้องให้อาหารสำเร็จรูปอะไร สุนัขก็แข็งแรงได้เหมือนกัน เพราะจริงๆ แล้วสุนัขบางแก้วมาสายเลือดที่ทนทาน และเหมาะสมกับสภาพของเมืองไทยอยู่แล้ว”

สุนัขบางแก้วที่เลี้ยงในโครงการ ฯ นี้สามารถกินอาหารได้ทุกอย่างเหมือนกับคน ยกเว้นกระดูกไก่ ห้ามให้สุนัขบางแก้วกินเด็ดขาด เพราะกระดูกไก่แม้จะชิ้นเล็ก แต่ก็แข็ง จะทิ่มตำลำไส้ และย่อยยาก ผิดกับก้างปลา ซึ่งมีแคลเซียมสูงและย่อยได้ง่ายกว่า จะไม่มีปัญหาอะไร แต่ทางที่ดี ลองทองคำที่ช่วยนักเรียนในโครงการเลี้ยงสุนัขบางแก้วให้ข้อเสนอแนะไว้อย่างน่าสนใจว่า

“อย่าให้ก้างปลาไปติดคอสุนัขได้จะเป็นการดี เพราะสุนัขก็เหมือนคนเช่นกันย่อมมีความทรนทานเหมือนกัน”

เมื่อถึงตอนกลางวัน นักเรียนพักเที่ยงก็จะนำข้าวที่ตนเองเหลือกินมาให้สุนัขที่ตนดูแลกิน ส่วนในตอนเย็นนั้นก่อนเลิกเรียน ครูก็จะแจกนมให้เด็กนักเรียนกิน ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนที่เป็นเจ้าของสุนัขตามโครงการ จะกินนมเพียงครั้งเดียว ที่เหลือก็จะให้สุนัขของตนเองกิน หรือถ้าวันไหนที่มีเด็กขาดเรียน หรือมีเด็กบางคนที่ไม่ดื่มนม ก็จะมีการนำนมเหล่านั้นมาเลี้ยงสุนัขที่อยู่ในโครงการ เพราะเด็กนักเรียนทุกคน จะถือว่าเป็นเจ้าของสุนัขร่วมกัน จึงพบว่าสุนัขในโครงการเป็นสุนัขที่มีสุขภาพแข็งแรง และเป็นมิตรกับเด็กๆ ทุกคน ยกเว้นก็แต่เด็กนักเรียนบางคนที่ไม่แก่ใจ เกรง หรือดื้อแล้วชอบไปแหย่สุนัข หรือในกรณีของคนแปลกหน้าที่จะเสี่ยงต่อการถูกสุนัขบางแก้วกัดได้

ภาพประกอบ 5-17 สุนัขบางแก้วกินอาหารกลางวันจากอาหารที่เหลือของนักเรียนที่ดูแล

การจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับสุนัข

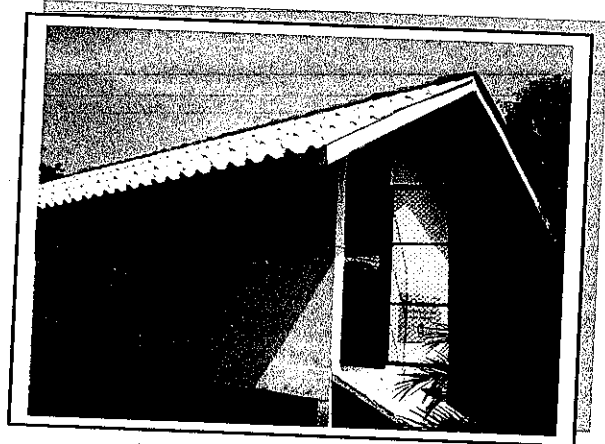
วิธีการเลี้ยงสุนัขบางแก้วของเด็กนักเรียนนั้น นักเรียนจะนำสุนัขกลับไปเลี้ยงที่บ้านด้วย หลังจากเลิกเรียน แต่ในตอนเช้านักเรียนจะต้องให้สุนัขกินข้าวมาก่อนจากที่บ้าน ก่อนที่จะมาโรงเรียน เมื่อจะมาโรงเรียนจึงจูงหมามาที่โรงเรียน มาใส่คอกที่โรงเรียนหรือผูกไว้ใต้ต้นไม้ที่โรงเรียน เด็กที่เลี้ยงสุนัขจะต้องมาโรงเรียนแต่เช้ามากกว่าคนอื่น ๆ เล็กน้อย เพราะก่อนที่จะนำสุนัขมาใส่คอก จะต้องทำความสะอาดคอกเสียก่อน แต่ถ้าคอกสุนัขที่มีอยู่เต็มก็จะนำมาผูกไว้กับต้นไม้ข้างๆโรงเรียน เนื่องจากในระยะแรกนั้นโรงเรียนยังไม่มีทุนในการสร้างโรงเรียน ต้องดำเนินธุรกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ต่อมาเมื่อได้รับทุนสนับสนุนจากการไปออกรายการคำพิพากษา และการสนับสนุนจากบริษัท เอฟ เฟิม ไทยแลนด์ อิงค์ ผู้แทนจำหน่ายอาหารสุนัขยี่ห้อเฟ็ดดีกรี จึงมีการขยายขยาย สร้างคอกสุนัขเพิ่มเติม

ภาพประกอบ 5-18 การผูกสุนัขบางแก้วไว้ใต้ต้นไม้ เมื่อนักเรียนนำสุนัขมาเลี้ยงที่โรงเรียน

ภาพประกอบ 5-19 คอกสุนัขเก่าที่สร้างขึ้นในปีแรกๆที่เริ่มโครงการ

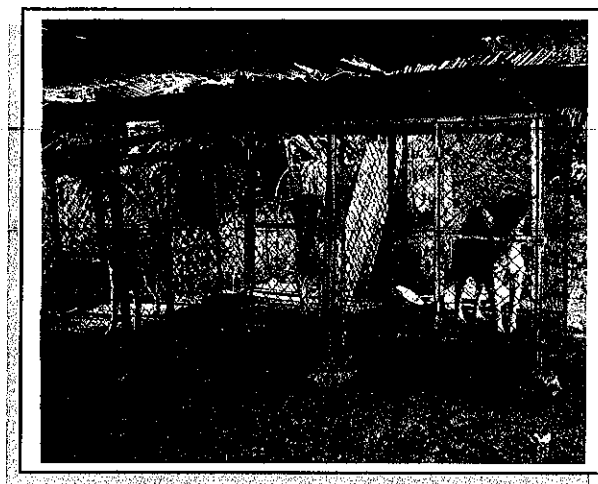
ภาพประกอบ 5-20 คอกสุนัขใหม่ที่ได้ทุนสนับสนุนจากบริษัทเอฟ เพลม ไทยแลนด์ จำกัด

นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยของสุนัขบางแก้วที่บ้านนั้น ทางโรงเรียนก็จะสนับสนุนงบให้กับแต่ละครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการด้วย โดยในแต่ละครอบครัวนั้น ก็จะมีการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในลักษณะที่ว่า ถ้ามีเจ้าของหรือสมาชิกในครัวเรือนอยู่ที่บ้านก็จะมีการปล่อยให้สุนัขมีอิสระ สามารถออกมาเล่นอยู่ที่บ้านได้ แต่ถ้าหากไม่มีคนอยู่บ้าน หรือมีคนแปลกหน้าเข้ามาที่บ้าน ก็จะมีจับสุนัขบางแก้วเข้ากรง เพื่อป้องกันสุนัขไปทำอันตรายบุคคลอื่น หรือก่อให้เกิดความเดือนร้อนแก่เพื่อนบ้าน ซึ่งด้วยวิธีนี้พบว่าตลอดระยะเวลากว่า 3 ปี ที่เริ่มโครงการมา มีการเกิดปัญหาสุนัขบางแก้วไปกัดไก่ ของเพื่อนบ้าน จำนวน 1 ครั้งเท่านั้น ส่วนการกัดคนนั้นไม่เคยมีปรากฏ ดังเช่นคำบอกเล่าของอาจารย์ใหญ่ที่ว่า

“ก็มีหลุดออกไปกัดไก่เขาครั้งหนึ่ง ตอนนั้นเจ้าของหมาไม่อยู่แล้วลืมนำใส่กรงหมามันชน เลยวิ่งไปกัดไก่เล่นหลังจากนั้นก็บอกกับนักเรียนและผู้ปกครองที่มีหน้าที่ดูแลทุกคน ว่าให้ระวังในเรื่องนี้ ถ้าไม่อยู่ก็จับใส่กรงซะ ก็พบว่าไม่เคยเกิดปัญหาอีกเลย”

ภาพประกอบ 5-21 สุนัขบางแก้วจะใช้ชีวิตอิสระ เมื่อมีเจ้าของอยู่ใกล้ ๆ

ภาพประกอบ 5-22 สุนัขบางแก้วถูกจับใส่กรงเมื่อเจ้าของไม่อยู่บ้านหรือมีคนแปลกหน้ามาที่บ้าน

การดูแลสุขภาพของสุนัข

การเลี้ยงสุนัขในเชิงวิชาการ ได้ไปขอคำแนะนำจากปศุสัตว์อำเภอ ในการให้วัคซีน ป้องกันโรคต่างๆ วิธีการเลี้ยง และเมื่อเวลาที่สุนัขเจ็บป่วย ก็สามารถกินยาของคนได้เช่นกัน การอาบน้ำนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสุนัขบางแก้ว เนื่องจากเป็นสุนัขขนยาว จึงชี้ร้อน ชอบน้ำ ชอบความสะอาด นักเรียนจะช่วยกันอาบน้ำให้สุนัขในช่วงตอนกลางวันหลังจากที่ให้อาหารเรียบร้อยแล้ว

ภาพประกอบ 5-23 นักเรียนกำลังช่วยกันเตรียมอาบน้ำให้สุนัขบางแก้วของตนเอง

ในเรื่องของการฝึกสุนัขบางแก้วนั้นพบว่าไม่ได้มีการฝึกอย่างจริงจังเหมือนกับสุนัขที่จะส่งเข้าประกวด หากแต่จะเป็นการฝึกให้เกิดความเชื่อกับคนเสียมากกว่า เนื่องจากมีผู้ปกครองหลายคนเกรงว่าสุนัขจะทำร้ายเด็กนักเรียน ทางโรงเรียนจึงต้องมีการสอนเทคนิคการเข้าหาสุนัข และการผูกมิตรกับสุนัข โดยมีเทคนิคที่สำคัญตามที่อาจารย์ใหญ่ให้ข้อแนะนำ คือ

“การที่จะเข้าใกล้หมานั้น ต้องเข้าไปทางด้านหน้าของหมา ค่อยๆ เข้าอย่างนิ่มนวล อย่ากระชกไถกฮาก เพราะหมาบางแก้วมีสัญชาตญาณและนิสัยเป็นหมาล่าเนื้ออยู่แล้ว การจะสัมผัสตัวหมา จะต้องใช้วิธีการเอาหลังมือไปสัมผัสที่หัวของหมา เพราะเมื่อว่าถ้ามันจะกัด จะได้ดึงมือออกมาทัน แล้วเวลาสัมผัสหมา เพื่อทดสอบว่ามันรักเราหรือเปล่า จะต้องแตะที่หัวของหมา ลูบหัวของมัน มันก็จะรู้ว่าเรารักและเอ็นดู เพราะหมามันจะรักคนที่นิ่มนวล สุภาพ”

นอกจากนั้นแล้ว จากการศึกษาพบว่าสุนัขบางแก้วที่อยู่ในโครงการนี้ ไม่ได้รับการฝึกอย่างอื่นเพิ่มเติมแต่ประการ คงปล่อยให้มันเป็นไปตามสัญชาตญาณตามธรรมชาติของสุนัขบางแก้วเป็นสำคัญ

ความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสุนัข

ในส่วนของความผูกพันระหว่างผู้เลี้ยงกับสุนัขบางแก้วที่เลี้ยงนั้น จากการสอบถามและสังเกตพฤติกรรมของผู้เลี้ยงในแต่ละกรณีศึกษาย่อยที่ศึกษานั้น พบว่าส่วนใหญ่มีความรักและความผูกพันกับสุนัขที่เลี้ยงอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้วิจัยสอบถามถึงความรู้สึกผูกพันของลุงทองคำที่มีต่อสุนัขบางแก้ว ลุงทองคำเล่าว่า

“ลุงชอบหมาคุณะ เจ้าพวกนี้เขาตุน้ำนะ ไม่ใช่ดุพรา้พรี้อ เขาชอบวิ่งเล่นกับเรานะ แต่โทนี่นี่มาตอนตัวโตแล้ว ต้องใช้เวลาเลี้ยงนานหน่อยถึงจะเชื่อ เวลาเราเดินผ่านก็จะวิ่งเข้ามาเล่นด้วย”

และเมื่อผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมระหว่างลุงทองคำกับเจ้าโทนี่ ก็พบว่าเจ้าโทนี่เล่นกับลุงทองคำ เอาลิ้นเลียมือ พร้อมส่งเสียงจิ้งจาด เอาขาหน้าตะกายเล่นกับลุงทองคำ แสดงความดีใจที่เห็นลุงทองคำเล่นด้วย ซึ่งพบว่าในครอบครัวอื่นๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน โดยป้าแฉั่ว ได้เล่าให้ฟังว่า

“เขาก็อรักเจ้าพวกนี้กันทุกคนนะ พวกนี้เขารักเจ้าของนะก็รักมันมาก ไปไหนก็จะเป็นห่วง โดยส่วนใหญ่ถ้าไปที่โรงเรียนหรือที่วัด ก็จะไปด้วยนะ”

“พวกนี้เขารู้นะ รู้กระทั่งเสียงรถว่าเป็นรถใคร กระดิกหางรับตั้งแต่รถยังไม่โผล่โค้งเลย แสนรู้จริงๆ”

ป้าแฉั่วกล่าวเสริมถึงความผูกพันระหว่างสุนัขบางแก้วกับคนเลี้ยง

พบว่าความผูกพันระหว่างสุนัขบางแก้วกับคนเลี้ยงนั้น มีความผูกพันในลักษณะของการเป็นเพื่อน การให้ความใกล้ชิด และการที่ให้อาหาร หรือดูแลในเรื่องอื่นๆ รวมถึงการเล่นด้วย ก็ทำให้สุนัขบางแก้วและคนเลี้ยงเกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน เป็นความจงรักภักดีที่สุนัขบางแก้วมีต่อเจ้านายของตนเอง และเป็นความเมตตาที่เจ้าของมีให้ต่อสัตว์เลี้ยงที่ตนเองดูแล

ภาพประกอบ 5-24 ความผูกพันระหว่างนักเรียนที่เป็นเจ้าของและสุนัขบางแก้วที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า สุนัขบางแก้วที่อยู่ในโครงการหมาส่งเรียน จะเชื่อใจ และรักเจ้าของ เพราะทางโรงเรียนได้ฝึกให้นักเรียนได้เข้าใกล้สุนัข เล่นกับสุนัข โดยให้เด็กนักเรียนเป็นพี่เลี้ยงสุนัข จึงทำให้สุนัขเกิดความคุ้นเคยกับคนได้ง่าย ไม่แปลกหน้าคน และมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุข สังกัดได้จากการที่สุนัขบางแก้วในโรงเรียน จะไม่มีท่าทางหวาดระแวง หรือตื่นตกใจ หรือแสดงท่าทางจะทำร้ายคนแปลกหน้าที่เข้าใกล้

รายได้และรายจ่ายเนื่องมาจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้ว

จำนวนและแหล่งที่มาของรายได้

รายได้ในการดำเนินโครงการนั้น ในระยะแรก ได้จากการบริจาคของอาจารย์ใหญ่ และ คณะครูในโรงเรียน โดยได้รับเงินบริจาคมาเป็นจำนวน 20,760 บาท และหลังจากนั้น ก็ได้จากการบริจาคของบริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด(มหาชน) ที่อาจารย์ใหญ่ไปออกรายการคำพิพากษา (ในปีพ.ศ. 2547) ได้เงินมาทั้งหมด เป็นจำนวนเงิน 46,455 บาท นอกจากนั้นก็เป็นการบริจาคพ่อพันธุ์ของประชาชนที่ให้ความสนับสนุนโครงการ อีกจำนวน 4 ตัว และการบริจาคในส่วน ของอาหารเม็ด จากบริษัทเอฟเฟม ไทยแลนด์ อิงค์ ผู้จัดจำหน่ายอาหารเม็ดสำหรับสุนัขยี่ห้อเพ็ด ดิกรี อีกด้วย (ในปัจจุบัน บริษัทเอฟเฟม ไทยแลนด์ อิงค์ ไม่ได้ให้การสนับสนุนอาหารเม็ดสำหรับ สุนัขยี่ห้อเพ็ดดิกรี อีกแล้ว)

สำหรับรายได้ที่เป็นรายได้หลักของโครงการ คือการจำหน่ายลูกสุนัขบางแก้ว โดยในระยะแรกจะจำหน่ายในราคาขั้นต่ำตัวละ 1,500 บาท ซึ่งใน 1 ครอบครัวนั้น โดยส่วนใหญ่จะได้ลูกสุนัขอย่างน้อย 4 ตัว เมื่อขายในราคาขั้นต่ำตัวละ 1,500 บาท ก็ได้เงินประมาณ 6,000 บาทต่อครอบครัว ซึ่งพบว่าบางครอบครัวเคยให้ลูกสุนัขถึง 8 ตัว ทำให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลได้เงินไปถึง 12,000 บาทในปีนั้น

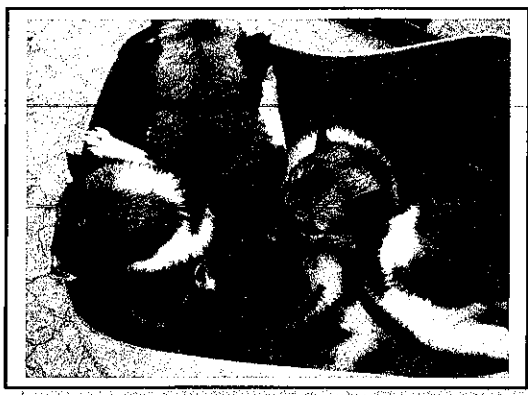
ในช่วงปีแรกที่เริ่มทำโครงการนั้น มีผู้สั่งจองซื้อหมาในราคาตัวละ 1,500 บาท โดยตกลงทำสัญญา 1 ปี ทำให้นักเรียนมั่นใจได้ว่าจะมีรายได้แน่นอน และในช่วงปีที่ 2 ก็ยังมีลูกค้ามาอย่างต่อเนื่อง แต่ในช่วงปีปัจจุบันพบว่าลูกค้าเริ่มลดน้อยลง โดยอาจารย์ใหญ่ บอกกับผู้วิจัยว่า

“ช่วงนี้ ตลาดอืดมาก ขายได้น้อย”

ซึ่งหมายความว่าตลาดของการเลี้ยงสุนัขบางแก้วที่เป็นตลาดระดับกลางนั้น เริ่มอิ่มตัว ผู้ที่ต้องการซื้อ ก็ซื้อไปแล้ว ผู้ซื้อรายใหม่มีน้อยลง เนื่องจากด้วยวิธีการเลี้ยงแบบธรรมชาติ ทำให้ลูกสุนัขไม่อ้วนท้วนสมบูรณ์เท่ากับลูกสุนัขที่เลี้ยงจากคอกเพาะเลี้ยง

ภาพประกอบ 5-25 การผสมพันธุ์ของสุนัขบางแก้วในโครงการ

ภาพประกอบ 5-26 ลูกสุนัขในโครงการ

และเมื่อผู้วิจัยสอบถามว่า ทำไมจึงไม่เลี้ยงให้อ้วนเท่ากับสุนัขของคอกเพาะเลี้ยง ก็ได้รับคำตอบว่า

“ลูกหมาคอก จะไม่ค่อยแข็งแรง จะใจเสาะกว่า เลี้ยงแบบธรรมชาติ หมาไม่อ้วนก็จริง แต่แข็งแรง อดทนกว่า และที่สำคัญคือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก หากเลี้ยงแบบคอก เราคงขายราคานี้ไม่ได้”

เนื่องจากตลาดที่ฮอต หรืออิมตัวสำหรับลูกสุนัขบางแก้วของโครงการนั้น ทำให้พบว่าในปีปัจจุบัน ราคาของลูกสุนัขบางแก้ว จะอยู่ที่ประมาณตัวละ 1,000 บาท เป็นส่วนใหญ่

จำนวนและสิ่งทีก่อให้เกิดรายจ่าย

รายจ่ายของโครงการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนนั้น จะเกิดจากการสร้างคอกสุนัขบางแก้วในโรงเรียน และการซื้อกรงสุนัขให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อเอาไปไว้ที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น ก็จะใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าจัดซื้อลูกสุนัขในระยะแรก และค่าผสมพันธุ์สุนัขบางแก้วจากพ่อพันธุ์ที่มีลักษณะดี รวมถึงค่าอาหารเม็ดสำหรับสุนัขเป็นส่วนใหญ่ โดยจากการศึกษาเอกสารค่าใช้จ่ายของโครงการตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา พบว่าแนวโน้มของการใช้จ่ายจะสูงอยู่ในช่วง 2-3 ปีแรก เนื่องจากเป็นการลงทุนในส่วนของวัสดุอุปกรณ์หลักที่มีความจำเป็นในการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยให้กับสุนัขบางแก้ว โดยเฉพาะในช่วงปีที่ 1 นั้นยังพบว่ามีการลงทุนในเรื่องของอาหารสำหรับสุนัขอยู่บ้างเช่นกัน แต่ตั้งแต่ช่วงปีที่ 3 เป็นต้นมา พบว่าการลงทุนในส่วนนี้ลดลงอย่างมาก เนื่องจากนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีกรงสุนัขครบทุกครอบครัวแล้ว และการให้อาหาร

สุนัขก็ปรับไปเป็นการใช้อาหารตามธรรมชาติ “แบบบ้าน ๆ” กล่าวคือเป็นอาหารที่เหลือจากการกินของบุคคลในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้รายจ่ายในส่วนนี้ลดลงอย่างมาก

โดยสามารถสรุปรายจ่ายและสิ่งที่ทำให้เกิดรายจ่ายในแต่ละปีได้ดังนี้

ปีที่ 1 พ.ศ. 2545

ในปีนี้ เงินที่ได้รับบริจาคจากคณะครูนั้น ได้นำไปใช้จ่ายเป็นค่า

- จัดซื้อลูกสุนัข เป็นเงิน 8,000 บาท
- สร้างคอกสุนัข เป็นเงิน 11,000 บาท
- จัดซื้ออาหารสุนัขในระยะแรก เป็นเงิน 1,200 บาท
- ค่าวัคซีนป้องกันโรคสุนัข เป็นเงิน 560 บาท

รวมเป็นเงินค่าใช้จ่ายในปีที่ 1 เท่ากับ 20,760 บาทโดยประมาณ

ปีที่ 2 พ.ศ. 2546

ในปีนี้รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นอาหารสุนัข และค่าวัคซีนป้องกันโรคสุนัข ซึ่งไม่สามารถระบุได้ชัดเจน แต่พบว่าโดยเฉลี่ยสุนัขแต่ละตัวจะใช้จ่ายโดยประมาณการในปีที่ 2 ประมาณตัวละ 500 - 800 บาทต่อปี ซึ่งในปีที่ 2 นี้ มีสุนัขทั้งหมดในโครงการ จำนวน 13 ตัว

รวมเป็นเงินค่าใช้จ่ายในปีที่ 2 เท่ากับ 10,000 บาทโดยประมาณ

ปีที่ 3 พ.ศ. 2547

ในปีนี้เป็นปีที่ได้รับเงินสนับสนุนจากบริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด(มหาชน) เป็นจำนวนเงิน 46,550 บาท ซึ่งเงินในส่วนนี้ทางโครงการได้นำไปใช้จ่ายเป็นค่าซื้อกรงเหล็กให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทุกครอบครัว ทั้งหมด

นอกจากนั้น ยังได้รับการสนับสนุนอาหารเม็ดสำหรับสุนัขจากบริษัทเอฟเฟม ไทยแลนด์ อิงค์ ผู้จัดจำหน่ายอาหารเม็ดสำหรับสุนัขยี่ห้อเพ็ดดีกรี และการสร้างคอกสุนัขเพิ่มเติม ในวงเงินประมาณ 40,000 บาท

รวมเป็นค่าใช้จ่ายในปีที่ 3 เท่ากับ 86,550 บาทโดยประมาณ

ปีที่ 4 พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

ในปีนี้ บริษัทเอฟเฟม ไทยแลนด์ อิงค์ ผู้สนับสนุนอาหารเม็ดสำหรับสุนัข ไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของบริษัท ทำให้ทางโครงการไม่ได้รับอาหารเม็ดสนับสนุนอีก จึงได้ปรับวิธีการให้อาหารมาเป็นรูปแบบที่ดำเนินการในปัจจุบัน ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุนัขบางแก้ว เหลือเพียงในส่วนนของค่าวัคซีน และค่ายาบางอย่างเท่านั้น ซึ่งก็ตกอยู่ในราวๆ ตัวละ 100 -150 บาทโดยประมาณ ซึ่งในปีนี้มีสุนัขที่อยู่ในโครงการทั้งหมด 28 ตัว

รวมเป็นค่าใช้จ่ายในปีที่ 4 เป็นต้นตกอยู่ราวๆ ปีละ 3,000 -4,000 บาทต่อปี
ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในส่วนของรายได้กับรายจ่ายจากการดำเนินโครงการเลี้ยงสุนัขใน
โรงเรียนจะพบว่า ยังไม่ถึงจุดคุ้มทุน โดยอาจารย์ใหญ่ กล่าวว่า

“หากนับทุกอย่างเป็นทุนหมด ก็ยังไม่ได้กำไรจากโครงการนี้”

แต่ในส่วนของผู้ที่ได้กำไรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยจากโครงการนี้คือ นักเรียนที่ร่วมโครงการ
เพราะไม่ต้องลงทุนอะไร และรายได้แต่ละปีของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ก็จะอยู่ที่ประมาณ
6,000 -8,000 บาทต่อปี ซึ่งอาจารย์ใหญ่ ได้กล่าวกับผู้วิจัยเพิ่มเติมว่า

“กำไรที่แท้จริงของโครงการนี้ คือการที่ทำให้เด็กนักเรียนมีรายได้ ได้มีโอกาสเรียนต่อ มี
ความรับผิดชอบในตัวเองมากขึ้น สร้างสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นกำไรที่ไม่
สามารถประเมินค่าได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า “คุ้มเกินคุ้ม”

ผลกระทบจากการเลี้ยงสุนัขบางแก้วที่มีต่อวิถีชีวิตของคนเลี้ยงและคนรอบข้าง

จากการศึกษาการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน พบว่าโครงการดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบ
ทางบวกมากกว่าทางลบ แต่ก็ยังพบผลกระทบทางลบบ้างเล็กน้อย ซึ่งสามารถที่จะแก้ไข ป้องกันได้
โดยผลกระทบที่เกิดขึ้น มีดังนี้

ผลกระทบทางบวก

พบว่าความสำเร็จและผลที่ได้รับก็คือการที่เกิดความเอื้ออาทรระหว่างเด็กนักเรียนกับสัตว์
เลี้ยง ทำให้นักเรียนมีนิสัยเมตตา กรุณา ต่อสัตว์ เกิดการทำงานเป็นหมู่คณะร่วมกันของเด็ก
นักเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมให้เด็กนักเรียนมีรายได้ ที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองใน
การศึกษาเล่าเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป และเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้ประกอบอาชีพในวัย
เยาว์ โดยไม่ต้องเป็นภาระต่อสังคม เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้ครอบครัวได้มีกิจกรรมที่
ทำร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการสร้างความอบอุ่นในครอบครัว

โดยในเรื่องนี้ นักเรียนและครอบครัวของนักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจ
ว่า

“การเลี้ยงหมา ทำให้ผมได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ทำให้ผมมีเงินใช้มากขึ้น”

“หนูรู้จักรับผิดชอบมากขึ้น เพราะต้องดูแลหมาของตนเอง”

“หมาเป็นเพื่อนเล่นที่ดี เวลากลับบ้าน เห็นมันเข้ามาหา ก็ดีใจ รู้สึกว่ามันเป็นเพื่อน

มากกว่าที่จะเป็นแค่หมาตัวหนึ่งเท่านั้น”

“พ่อ แม่ ลูก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น มีเรื่องคุยกันมากขึ้น “

“ตั้งแต่เลี้ยงหมาบางแก้ว ดูลูกเป็นคนมีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น”
เหล่านี้เป็นต้น

ผลกระทบทางลบ

พบว่าผลกระทบทางลบของโครงการเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนนั้น เกิดขึ้นค่อนข้างน้อย มีเพียงกรณีของสุนัขบางแก้วที่ชุกชอนออกไปกัดไก่ของเพื่อนบ้านเพียง 1 ครั้งเท่านั้น ซึ่งก็ได้มีการดำเนินการแก้ไข และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นแล้ว

ผลกระทบทางลบที่มีเนื่องจากโครงการนี้อีกประเด็นหนึ่ง ก็คือการที่สมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ จะต้องมามีภาระในการดูแลสุนัขบางแก้วร่วมกับนักเรียน หรือต้องช่วยนักเรียนในการเลี้ยง การให้อาหาร ในกรณีที่นักเรียนไม่อยู่ หรือไม่มีเวลาที่จะดูแลเอง ซึ่งก็อาจจะทำให้เกิดความรำคาญใจในครั้งแรก ๆ ได้เช่นกัน ดังเช่น กรณีของพี่มานิช ที่ต้องดูแลสุนัขบางแก้วแทนลูกสาวที่ไปโรงเรียน โดยพี่มานิชเล่าว่า

“ใหม่ ๆ ก็หงุดหงิด อยากเอาไปคืนอาจารย์ใหญ่ แต่พอทำบ่อยๆ เข้าก็ชิน รู้สึกคุ้นเคย และรู้สึกรักมันขึ้นมา ยิ่งพอมันออกลูก สามารถขายได้เงิน เห็นลูกสาวดีใจ ก็รู้สึกเลยว่าการเลี้ยงหมาบางแก้ว นี่ไม่ได้เป็นภาระอะไร”

ดังนั้น จึงพบว่าผลกระทบทางลบในประเด็นนี้ อาจจะเป็นผลสะท้อนกลับในทางบวกได้เช่นกัน กล่าวคือทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน ก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในประเด็นของผลทางบวก

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผลทางลบของโครงการนี้มีน้อยมาก น่าจะเกิดจากการที่อาจารย์ใหญ่ จัดทำโครงการโดยการดึงทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในส่วนของนักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมชี้แจง แก้ไขปัญหาที่ละขั้นตอน จึงก่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการ และการดำเนินงานของโครงการ ชาวบ้านในหมู่บ้านจึงให้ความร่วมมือกับโครงการเป็นอย่างดี ดังเห็นได้จากคำกล่าวของลุงทองคำ ซึ่งเป็นกรรมการสถานศึกษาคนหนึ่งของโรงเรียนที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เนื่องจากตนเองนั้นเป็นกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านวังโป่งอยู่แล้ว และพอ สุวิทย์ ก็ชี้แจงโครงการนี้ให้ฟังตั้งแต่ต้น และลุงทองคำเองก็เป็นคนที่สนับสนุนโครงการนี้มาตั้งแต่แรกๆ ด้วย

“เป็นโครงการที่ดีนะครับ ให้อโครงการเลี้ยงหมาเนี่ยะ ทำให้เด็กได้มีรายได้”

“ผมเองก็เข้าไปช่วยผอ.ทำบ้านหมาด้วยนะ ก็ทรงที่ได้มาจากการที่ ผอ.เขาไปออก
รายการคำพิพากษานั้นแหละ เขาให้แต่เงินมา พวกเราก็ช่วย ผอ.เขา ด้วยการลงแรง ก็เป็น
แรงงานให้ฟรี เอาเงินที่เขาบริจาคมาซื้อเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เกณฑ์ชาวบ้านมาช่วยกันสร้าง ก็มี
ผู้ใหญ่ช่วยอีกคนนะที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงช่วย ผอ.เขา”

“เป็นโครงการที่ช่วยลูกหลานของเรา เราก็ต้องช่วยกันเท่าที่จะช่วยกันได้” เช่นเดียวกับพี่
สุดสย ผู้ใหญ่บ้าน ที่กล่าวเพิ่มเติมในตอนท้าย

สรุป

การเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียน เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความร่วมมือของ
หลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีโรงเรียนเป็นแกนนำ การเลี้ยงสุนัขบางแก้วในโรงเรียนเป็นลักษณะ
ของการประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาช่วยในการศึกษา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนที่ร่วม
โครงการได้มีการประกอบอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ อันจะนำไปสู่การใช้จ่ายเป็นค่าศึกษาเล่า
เรียนต่อของตนเองเป็นสำคัญ แต่พบว่าผลของโครงการนั้น มิได้อยู่เพียงแค่การเกิดรายได้ หรือ
เกิดผลทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนโดยรวมด้วย เนื่องจาก
กระบวนการของการเลี้ยงได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปรับแก้ หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจาก
โครงการ ให้สามารถปรับเข้าได้กับวิถีชีวิตของชุมชน โดยไม่ได้ละทิ้งรากเหง้าแห่งความเป็นชุมชน
ชนบทดั้งเดิมที่มีความอ่อนอาทรต่อกัน และเป็นการส่งเสริมให้เกิดความผูกพันร่วมกันระหว่างคน
กับสุนัขบางแก้วที่เลี้ยง และระหว่างสมาชิกในครอบครัว จึงถือได้ว่าโครงการเลี้ยงสุนัขบางแก้วใน
โรงเรียนได้ก่อให้เกิดผลตอบแทนทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นวัตถุนิยม และในส่วนของจิตใจที่
เป็นเรื่องของนามธรรมที่มีสามารถประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขได้โดยตรง หากแต่เป็นความ
งดงามแห่งวิถีชีวิตของบุคคลและชุมชนที่ผูกพัน และถักทอร้อยรัดกันและกันอย่างเหนียวแน่น